

Ekološki aktivizam u Srbiji

Ova vrsta delovanja u našoj zemlji je daleko od dovoljne s obzirom na množinu ekoloških problema koji su prisutni...

BUDIMIR BABIĆ

Verovatno bi istraživanje na temu: ima li dovoljno ekološkog aktivizma kod nas i kakve su mu karakteristike dao precizniju sliku o tom pitanju, ali za poznavaoce prilika nema velike dileme: ova vrsta delovanja u našoj zemlji je daleko od dovoljne s obzirom na množinu ekoloških problema koji su prisutni. Svakako, od velike je važnosti utvrditi razloge za takvo stanje. Ono, bez sumnje, ima svoju genezu i stoga je neophodno sagledati problem i istorijski.

Unazad nekoliko vekova na ovim prostorima uglavnom se vlada u formi orijentalne despotije ili su to, nakon odlaska zavojevača sa orijenta, njene varijante preobučene u nova odela, sa drugačijim imenima (svakako je bilo i pokušaja da vlast funkcioniše drugačije, ali su oni bili većinom kratkog daha). To nikako nije bio dobar okvir za formiranje uticajne javnosti koja će svojim stavovima usmeravati vlast prema zadovoljenju potreba građana. Nasuprot, do dana današnjeg, vlastodršci uporno obeshrabruju takve pokušaje, stvarajući, na različite načine, utisak da su sve inicijative, predlozi ili zahtevi javnosti neproduktivan i jalov posao budući da je vlast neprikosnoven u procesu donošenja odluka. Uvođenje višestranačja (početkom devedesetih) i „samim tim” transformacija društvenog uređenja u demokratsko nije

donelo stvarno razumevanje vrednosti demokratije, kao ni zdušan (još manje kontinuiran) pritisak na vlast da u svojoj praksi principijelno, i do kraja, primenjuje demokratski sistem odlučivanja, ne oslanjajući se samo na formalno ispunjavanje obaveza vezanih za takav politički sistem, već negujući demokratski duh u svakom segmentu svog delovanja. Šta više, deo zagovornika demokratije ovog perioda snažno je narušio ugled demokratije svojom neprincipijelnošću i lažnim predstavljanjem, jer se pokazalo da se iza njihove navodne dekorativnosti krilo prilično vulgarno koristoljublje.

Drugi faktor zamiranja aktivizma, povezan s predhodnim, ali ipak zaseban fenomen, jeste ubrzana dezintegracija vrednosnog sistema, koji je formiran na postulatima vezanim za tekovine naše civilizacije. Vrednosti

čiji su orijentiri zadovoljenje egoističkih strasti po svaku cenu, ne mareći za moralnost, zauzeli su najviše pozicije marginalizujući humanističke ideje opšteg društvenog dobra. Zanimljivo je da se ovaj proces, združen sa procesima primitivizacije i kriminalizacije društva odvijao tako intenzivno u baš poslednje tri decenije. Sugestija, koja stiže sa različitih strana, postavlja lični interes na pijadestal najviše vrednosti. On je tako dominantan da se zbog njega „s pravom” mogu žrtvovati sva druga načela, što unosi u društveni život gotovo opsesivnu grabež za materijalnim dobrima ili pozicijama moći. Jedan od mučnih efekata ove vrednosne postavke je prožetost svih segmenata socijalnog života korupcijskim delovanjem, što značajno doprinosi urušavanju temelja našeg društva. Sasvim je nepopularno suprotstavljati

se ovoj sveprisutnoj aždaji uprkos činjenici da je ona glavni izvor socijalno patoloških pojava, Veliki broj onih koji su prihvatili antivrednosti kao okvir ostvarivanja svojih ambicioznosti, domišljatom i lukavom strategijom bore se za svoje „pogodno” mesto u okviru različitih korupcionarskih igara. Takve misli i emocije pojedinaca u mnogome određuju društvenu atmosferu ovoga trenutka. Ona najviše ugrožava nove generacije, jer one prema tome ne mogu izgraditi kvalitetnu kritičku svest budući u svom iskustvu nemaju osvedočenje o drugačijim stanjima društva.

Navedeno daje dobar deo odgovora na pitanje zbog čega nema više građana spremnih na aktivizam. Pogledajmo samo kakav poticaj socijalnog okruženja imaju u ovim okolnostima entuzijasti borbe za dobro zajednice. U većini slučajeva ocenjeni su kao neracionalni u svojim donkihотовskim pokušajima koji su unapred osuđeni na neuspeh budući da je njihov stepen uticaja nesrazmeran moći i uticaju zvaničnih donosilaca odluka. Svest sužena posvećenjem ličnom interesu potpuno zanemaruje važnost doprinosa vrednostima opšteg dobra, koja je suštinski bitna i iz perspective njihove unutrašnje postavke i iz perspective dobrobiti za zajednicu. Značajna dobrobit zajednice je i kvalitet njene uže i šire životne sredine, čija je važnost tek nedokučiva površnom i pragmatičnom umu hipnotisanih imperativom lične dobiti. Za mlade ljude koji stasavaju u turbulentnom dobu nejasnih i kontradiktornih vrednosnih načela ovo je mučna slika koju odbacuju u celosti ne motivisani za bilo kakvo angažovanje.

Jednim delom ovo su objašnjenja i za razloge zbog kojih ekološke organizacije nisu bogatije članstvom, ali za to postoje i drugi razlozi, što nas upućuje na razmatranje funkcionisanja samih tih organizacija.

Opisane okolnosti ne pogađaju samo pojedince, već i organizacije, čiji principi delovanja često reflektuju ukupno stanje društva. Ne samo da njima rukovode pojedinci koji su bliski različitim vrstama vrednosti, već su i sama udruženja tokom godina po-

zicionirana na različite načine, tako određujući odnos prema delovima ili slojevima socijalnog okruženja. Ozbiljnije angažovanje organizacija civilnog društva započelo je takođe samo pre par decenija. Bilo je to relativno naglo razbuktavanje scene nevladinih organizacija kako su tada nazivane, čemu je u mnogome doprinela otvorenost međunarodnih fondacija podršci projekata u našoj zemlji. To je, bez sumnje, doprinelo razvoju i ove scene i društva, ali je, istini za volju, donelo i neke neželjene posledice. Bez obzira na to što su iste fondacije finansirale i još uvek finansiraju velike projekte naše države, odnosno, vlade, NVO sektor je trajno dobio žig plaćenika inostranih agencija/organizacija iza kojih stoje „ko zna kakvi” interesi. Insistiranje na takvoj reputaciji udruženja određenih

Značajna dobrobit zajednice je i kvalitet njene uže i šire životne sredine, čija je važnost tek nedokučiva površnom i pragmatičnom umu hipnotisanih imperativom lične dobiti.

krugova sklonih čvrstoj državnoj kontroli građana svo vreme ozbiljno ugrožava funkcionisanje civilnog sektora. S druge strane zahvaljujući njegovom naglom uspostavljanju početna faza razvoja ove scene je bila relativno kratka. Nije bilo vremena za spontano artikulisanje problematike i okupljanje građana oko njihovog rešavanja, a još manje za kristalizaciju ideja, snaga koje će nesebično i istrajno zastupati interese građanstva i iznalazjenje našoj sredini odgovarajuće forme tog zastupanja.

Za razliku od zemalja koje imaju dugu istoriju organizovanja građana (nisu imale period socijalističkog državnog uređenja u kojem to nije bilo moguće) kod nas toj prvoj fazi razvoja nije dato dovoljno vremena da može imati jedan relativno prirodan

tok. I dok su u pomenutim zemljama takve organizacije utemeljene u svom smislu i značenju kod nas još uvek to nisu u dovoljnoj meri. Mnoge od njih su zatvorena za pridruživanje novih članova. Često su sremne na poltronski odnos prema „višim” instancama od kojih zavise, što možemo označiti oblikom korumpiranosti. Neke su isključivo „projektno orjentisane”, odnosno članovi su tu da bi ostvarili projektne honorare, a većina njih zavisi od toga gde i kako sudbina vodi lidera organizacije. Izostaje prava mera otvorenosti prema građanima i stvarni kontakt sa njima, koji se „blic” uspostavlja na osnovu projektnih potreba, obično formalno. Zapravo formalizam i šablonsko utvrđivanje efektivnosti u mnogome prožima funkcionisanje organizacija, što je posledica i načina na koji fondacije određuju pravila saradnje. Formalno delovanje i fingiranje stvarnosti je po svemu sudeći postalo obeležje čitave naše civilizacije ili bar onog njenog dela za kojeg važi da je „primereno” organizovan. Šta god da je ključni problem od navedenih, tek organizacije civilnog društva ne ispunjavaju ni izbliza adekvatno njima namenjenom ulogu posrednika između uočljivih potreba naroda i vlasti, kao ni njihovu funkciju pretertera predhodno definisanih stavova građanstva donosiocima odluka.

Kad se sve sabere slika stanja nije afirmativna ni poticajna za dalji razvoj sektora. Otežavajuća okolnost za organizacije posvećene životnoj sredini je to što ni vlast, ni javnost ne pokazuju stvarno razumevanje za važnost njihovog delovanja, niti iskazuju odgovarajući stepen solidarnosti koji u ovom slučaju mora biti sveobuhvatan. Hrabri to što i pored svega postoje primeri požrtvovanog rada udruženja i pojedinaca, koji bi mogli biti putokaz za budućnost. Čini se ipak da će presudna za ceo civilni sektor i njegovu funkcionalnost biti sposobnost njegovih nosilaca da se otrgnu od pomame koristoljublja i suštinski pojme smisao i značaj ulaganja u zajedništvo, što će, kao prirodan put do harmonizovanja, doprineti boljem stanju svakog pojedinca. ■